

Jean-Luc Dehaene, De Intergouvernementale Conferentie van 1996 en de toekomst van Europa (Juni 1995)

Source: Internationale Spectator. Juni 1995, n° xlix-6. 's-Gravenhage.

Copyright: (c) Internationale Spectator

URL:

http://www.cvce.eu/obj/jean_luc_dehaene_de_intergouvernementale_conferentie_van_1996_en_de_toekomst_van_europa_juni_1995-nl-ca684aaf-0a8b-428b-a954-5f4104c4e647.html

Publication date: 23/10/2012

De Intergouvernementele Conferentie van 1996 en de toekomst van Europa

Jean Luc Dehaene

De Europese eenmaking is in een cruciale en zelfs kritische fase getreden en staat voor belangrijke uitdagingen, die eens te meer verdieping en verbreding heten.

Maastricht moet definitief op het goede spoor worden gezet. De verwezenlijking van de Economische en Monetaire Unie (EMU) zal daartoe krachtige impulsen leveren en aan de integratie een onomkeerbaar karakter verlenen.

Binnen Europa wordt bepleit het democratisch tekort van de Europese instellingen weg te werken en Europa dus dichterbij de burger te brengen. Tegelijkertijd gaan stemmen op voor de versterking van de politieke en veiligheidsdimensie van de Europese Unie, want de uitdagingen die zich in dat verband manifesteren, vereisen een collectief antwoord.

De nieuwe democratieën van Midden- en Oost-Europa hebben duidelijk de wens te kennen gegeven zich bij de Unie aan te sluiten. De Middellandse Zeelanden dringen aan op toenadering. Die verzuchtingen kunnen niet onbeantwoord blijven.

Het debat over de hervorming, de uitbreiding en de toekomst van Europa is dus goed op dreef gekomen. Zo hebben we het overigens gewild en voorzien. Op 2 juni wordt te Messina, naar aanleiding van de 40ste verjaardag van de conferentie die de grondslagen van het toekomstige Europa legde, de reflexiegroep geïnstalleerd, die de Intergouvernementele Conferentie (IGC) van 1996 zal moeten voorbereiden.

De onderhandelingen zullen sterk beheerst worden door de volgende kernvraag: kunnen we onze Unie verruimen zonder ze te verzwakken of te verwateren of, met andere woorden, zal de uitbreiding tot stand kunnen worden gebracht zonder de noodzakelijke verdieping aan te tasten?

Zal de Europese Unie de grotere convergentie, zoals door het Verdrag van Maastricht werd vooropgesteld, effectief verwezenlijken of zal ze afglijden naar een losser verband, dat meer het uitzicht krijgt van een veredelde vrijhandelszone en bijgevolg de benaming 'Unie' niet meer verdient? Of, zoals Jacques Delors het in *L'Unité d'un homme* formuleert: 'Comment, en répondant à l'appel des autres pays, ne pas diluer le projet? Voilà la question.' Ons antwoord op deze vraag is eenvoudig. Voor ons is er een rechtstreeks verband tussen diepgang en draagvlak. Om verdere uitbreiding te dragen en te verdragen moet de Unie sterke wortels krijgen, en niet omgekeerd. Voor ons bezit de Europese constructie een fundamentele finaliteit: de opbouw van een politieke entiteit *sui generis*, onderscheiden van, maar geen ondermijner van de nationale staat, bekwaam om een autonome rol te spelen op wereldvlak.

Ook nu nog moeten wij ons laten drijven, zoals destijds, door een sterke drang om nationalistische confrontatie om te smeden tot een hecht politiek en economisch samenwerkingsverband, waarin de partners gaandeweg hun welbegrepen eigen- en gemeenschappelijk belang gestalte kunnen geven en waar het risico op gewapend conflict meer en meer wordt teruggedrongen.

Het is in deze overtuiging van gezamenlijke lotsbestemming dat ons geloof in Europa al veertig jaar wortelt, het geloof in de fundamentele doelstellingen van een Europese Unie in opbouw en waarvoor de verdragen ons de instrumenten verschaffen. De zg. gemeenschaps- of communautaire methode, die stoelt op het integratieconcept en de federale benadering, moet zoveel mogelijk als leidraad dienen bij de verdere ontwikkeling van de Unie, omdat zij het enig doeltreffend middel is gebleken om tot resultaten te komen.

Hoewel het credo van de integratie niet unaniem door de lidstaten beleden wordt, blijft het de dominerende benadering in weerwil van de peripetieën die de ratificatie van Maastricht en de jongste uitbreiding gekend hebben. Het is echter de vraag of de integratiegedachte het hoofd zal kunnen bieden aan een mogelijke uitbreiding tot 25 of meer leden, die gevoelige economische dispariteiten vertonen en niet alle immuun blijken te zijn voor opduikend nationalisme.

Tijdens zijn voorzitterschap van de Europese Unie in de tweede helft van 1993 heeft België geijverd voor meer Europa, niet minder Europa. Deze politieke visie moet de komende jaren de onze blijven, in het bijzonder op de IGC. De toekomst van de Europese constructie zal afhangen van het reële vermogen van de Unie concrete antwoorden te geven op de vragen en de problemen van de burger. Deze houden verband met werkgelegenheid en groei, milieu en duurzame ontwikkeling, criminaliteit, drughandel en asielbeleid, alsook met een geloofwaardig buitenlands en veiligheidsbeleid.

Het antwoord moet kwalitatief hoogstaand en gemeenschappelijk zijn en tegelijkertijd beantwoorden aan het subsidiariteitsbeginsel. Er mag hier geen misvatting over bestaan: subsidiariteit is geen eenrichting beginsel. Het betreft de aanduiding van het niveau waarop een beleid op de meest efficiënte wijze kan worden gevoerd. En daar komt zowel het hogere als het lagere echelon voor in aanmerking: de Unie, de Staat, alsmede wat België betreft de Gewesten en Gemeenschappen. Dank zij dat principe kan de verscheidenheid worden gevrijwaard zonder versnippering en kan de eenheid worden bevorderd zonder alles verschrompelende eenvormigheid. 'Eenheid in verscheidenheid' moet derhalve de drijfveer blijven bij het opbouwen van de Europese Unie.

Alvorens in te gaan op de specifieke hervormingen die wij binnen de drie pijlers voorstaan, zou ik voor twee gevaren willen waarschuwen.

De IGC mag op generlei wijze een alibi verschaffen om de toepassing van het Verdrag van Maastricht te vertragen of op de helling te zetten. Het Verdrag vertoont weliswaar een aantal onvolkomenheden die de Conferentie niet uit de weg mag gaan en waarvoor nieuwe regelingen moeten worden getroffen. We zouden echter een zware vergissing begaan indien we de dynamiek die in het Verdrag besloten ligt niet ten volle zouden benutten om een kwalitatieve overgang naar een meer geïntegreerde aanpak te bewerkstelligen. Een sleutelement en de stuwende kracht van de dynamiek is de EMU.

De IGC is niet bedoeld de verworvenheden van het verleden opnieuw ter discussie te stellen. Een zg. wederoprichting of 'refondation' lijkt mij uit den boze: Maastricht en de andere verdragen moeten niet 'overgedaan' worden. 'L'Europe ne doit pas refaire sa copie.'

Anderzijds mag het perspectief op de uitbreiding de huidige inspanningen om tot meer interne cohesie te komen niet verzwakken. Op de Europese Top van Essen in december 1994 hebben we duidelijk gesteld dat nieuwe toetredingsonderhandelingen slechts kunnen worden aangevat wanneer de Unie zich intern hervormd en geherstructureerd heeft. Deze hervormingen dienen relatief snel plaats te vinden, enigszins om het geduld van de kandidaat-leden niet op de proef te stellen, maar vooral om te voorkomen dat, onder zware politieke druk, toch een uitbreiding tot stand komt zonder dat inwendige orde op zaken werd gesteld. In dat geval zou de uitbreiding tot mislukking gedoemd zijn. De verdieping en de versterking van de Unie dienen, met andere woorden, aan de uitbreiding vooraf te gaan. Zulks is in het belang van de Unie, maar tevens van de toekomstige lidstaten, die geen baat hebben bij een toetreding tot een incoherente en verzwakte structuur. Alleen een sterke en efficiënte Unie zal in staat zijn tegemoet te komen aan de aspiraties van de kandidaat-leden.

De inzet van de IGC is dus aanzienlijk. De herziening zal zich niet mogen beperken tot een routine 'check up' of een vluchtige 'reformette'. We zullen alles in het werk moeten stellen om te vermijden dat de IGC uitmond in een 'non event' en dat aldus een zware hypotheek wordt gelegd op de toekomst van Europa.

Het is uiteraard nog te vroeg om zeer concrete voorstellen te doen. Dit sluit niet uit dat in dit stadium basiselementen van onze benadering kunnen worden geformuleerd.

België moet er vooral voor pleiten dat een aantal activiteiten op het hoogste subsidiariteitsniveau worden getild. Subsidiariteit is immers tweerichtingsverkeer. Daar waar samenwerking meer biedt dan de som der onderdelen, moeten dan ook zonder aarzeling de handen in elkaar worden geslagen. Zulks houdt in dat op een aantal domeinen een maximale communautarisering wordt nagestreefd, daarbij uitgaande van de overweging, om niet te zeggen de zekerheid, dat de intergouvernementele methode en de unanimiteitsregel

weinig of geen resultaten kunnen opleveren in een Unie met 25 of meer leden.

Eerste pijler (zg. communautaire, gemeenschapspijler)

Wat betreft de eerste pijler hoor ik soms de stelling dat de lidstaten te veel beslissingsmacht hebben moeten prijsgeven. Sommigen stellen de meerderheidsbeslissingen verantwoordelijk voor soevereiniteitsverlies. Anderen vinden dat de bevoegdheden van de Unie dan maar eens en voorgoed strikt afgebakend moeten worden. Nog anderen willen de subsidiariteit alleen als eenrichtingverkeer, nl. van boven naar beneden, beoefenen. Elk van deze drie afweermechanismen brengt ons echter op een dwaalspoor.

*Eerst het dwaalspoor van de unanimiteit. In een Unie met 25 of 30 leden zal alles wat met unanimiteit moet gebeuren, gewoon niet gebeuren. Een veralgemening van de meerderheidsbeslissingen in deze pijler is de enige manier om slagvaardigheid te verzekeren. Hier rijst dan wel de oude vraag naar machtsmisbruik, onrechtmatige achterstelling en schending van essentiële belangen van afzonderlijke lidstaten. Het antwoord op deze oude vraag is echter bekend. Zonder de Commissie kan er niet bij meerderheid gestemd worden; zij is de behoedster van de Verdragen en verzekert bescherming tegen machtsmisbruik. Zij moet dus een politieke instelling blijven. Daarenboven zal de rol van het Europees Parlement moeten worden uitgebreid en dient men gemakkelijker te kunnen afstappen van de diplomatieke werkwijze waar elke soevereine staat een zelfde gewicht heeft.

*Het tweede dwaalspoor ligt in een eenmalige bevoegdheidsafbakening. Zulks zou het dynamisch en evolutie/ karakter van het integratieproces aantasten. De eerste pijler 'betonnen' in een eenmalige, strakke bevoegdheidsafbakening zou trouwens snel leiden tot een verlamming van de Gemeenschap. Wanneer de behoefte aan een verdiepte, geïntegreerde samenwerking zich immers manifesteert in een nieuwe sector of nieuw domein, dan moet ook hierop de communautaire methode toegepast kunnen worden. Men mag niet *a priori* art. 235 of zelfs nieuwe Verdragen uitsluiten. Indien dit namelijk niet gebeurt, dan zal de enige uitweg liggen in de intergouvernementele methode, met alle gevolgen vandien.

Een tendens van intergouvernementele samenwerking in plaats van integratie volgens de communautaire techniek is reeds duidelijk voelbaar in het extern handelsbeleid van de Gemeenschap. Mijns inziens achterhaalde opvattingen over de bijzondere aard van intellectuele of eigendomsrechten of van dienstverlening in tegenstelling tot de handel in goederen maken een beroep op art. 113 en derhalve het gebruik van de gekwalificeerde meerderheid hoe langer hoe moeilijker. Men ondergraaft daarbij de slagkracht van de Gemeenschap en van de Commissie en haar statuut van waarachtige handelspartner.

*Een derde dwaalspoor ligt in eenzijdig begrepen subsidiariteit. Een goede werking van de interne markt is niet haalbaar zonder de convergentie benadering. De verdragsherziening moet daarom de nevengebieden van de interne markt o.a. het sociaal, fiscaal en milieubeleid nauwer in het communautaire kader betrekken en aldus besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid mogelijk maken. Bovendien kan onderzocht worden of er binnen de Europese Unie ruimte bestaat voor een begin van harmonisering van de sociale zekerheid en van verdere afspraken inzake de financieringswijze. Als men het 'a' zegt van de interne markt, moet men ook 'b' en 'c' zeggen.

Dit geldt niet alleen voor de sociale, fiscale en milieubeleidsterreinen, maar nog meer voor de EMU. De belangrijkste verwezenlijking van het Verdrag van Maastricht in deze eerste pijler was ongetwijfeld de verdere ontwikkeling van de EMU. Deze constructie heeft een dynamiek op gang gebracht inzake beheer van economische, financiële en sociale aspecten van onze samenleving, waaruit al onze regeringen een nieuwe kracht en stimulans hebben geput. Niets van wat er sinds de inwerkingtreding van het Unieverdrag is gebeurd, wijst op de noodzaak of zelfs het nut aan deze voorzieningen van het Verdrag van Maastricht te sleutelen noch aan de vooropgestelde criteria te raken. Naast de technische voorbereidingen moet er vooral met veel politieke wil verder worden gewerkt aan de EMU en de daaruit voortspruitende Europese munt. Zonder de EMU blijft onze economische integratie nog steeds omkeerbaar, en daarom breekbaar.

Tweede pijler (Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB))

Niemand twijfelt aan de dwingende noodzaak van het GBVB een geloofwaardig en efficiënt beleid te maken. Ook op dit vlak heeft de Europese constructie voor ons een politieke finaliteit: de verdere ontwikkeling van een politieke structuur die de inbreng van de lidstaten kan bundelen en aldus in staat is een autonome actie te voeren in het wereldgebeuren.

Deze zorg heeft reeds in Maastricht geleid tot de toekenning aan de Commissie van het met de lidstaten gedeelde initiatiefrecht en tot invoering van een communautair financieringsmechanisme ten behoeve van de zg. 'gezamenlijke optredens'. Zo werd een brug geslagen van de tweede naar de eerste pijler. Deze regeling heeft echter niet het verhoopte resultaat opgeleverd, waardoor de frustratie gevoed wordt over de kloof tussen het economisch gewicht van de Unie en haar (geringe) politieke invloed.

Teneinde het GBVB een grotere slagvaardigheid te verschaffen, zou in de schoot van de tweede pijler een soort 'Centre d'impulsions' tot stand moeten worden gebracht. Daarbij gaat de voorkeur van België uit naar een maximaal gebruik van het initiatiefrecht van de Commissie. Mocht zulks onvoldoende blijken, dan kan gedacht worden aan de versterking en activering van het bestaande Secretariaat van de Raad, eventueel geleid door een toonaangevende politieke persoonlijkheid die over het initiatiefrecht beschikt en op voorwaarde evenwel dat er samenwerkingsmodaliteiten met de Commissie worden uitgewerkt.

Ook al is de gekwalificeerde meerderheid als een beperkte beslissingsmodaliteit in het Verdrag van de Europese Unie opgenomen (nl. in het kader van het Gemeenschappelijk Optreden), toch is consensus de regel die tot dusver geen enkele uitzondering in de praktijk heeft gekend. België is voorstander van uitbreiding van de mogelijkheid van beslissingen bij gekwalificeerde meerderheid. De ervaring leert dat er allerlei manieren bestaan om te verhinderen dat meerderheidsstemmingen essentiële belangen schaden. Laat men deze ervaring benutten.

De uitvoering van het GBVB moet en kan verbeterd worden. In dat verband heeft België aan de partners voorstellen gedaan, die erop gericht zijn het Voorzitterschap te versterken en te omkaderen. Zo zou het Voorzitterschap of de Trojka beroep kunnen doen op deskundigen van andere lidstaten en de Commissie of zou voor de duur van zijn mandaat en voor een welbepaalde opdracht hef zich kunnen laten bijstaan door lidstaten buiten de Trojka, Voorts zou op verzoek van het Voorzitterschap de Raad kunnen beslissen op hoog niveau een politiek verantwoordelijk persoon te benoemen die onder het gezag van het Voorzitterschap de continuïteit van de uitvoering van de genomen beslissingen verzekert en daartoe administratieve ondersteuning krijgt. Dit alles zou de gebreken van een wisselend voorzitterschap kunnen opvangen op een manier die even efficiënt is als langere voorzitterschappen, die immers met 21 leden elk land maar eens of twee maal per eeuw op de voorzitters roei zouden brengen.

Communautaire financiering van het GBVB moet veralgemeend worden. In het Verdrag dient de bepaling te worden opgenomen dat het Europees Parlement de GBVB begroting jaarlijks goedkeurt. Hieraan kan de bepaling worden toegevoegd dat over aanwending van de door het Parlement goedgekeurde begrotingsmiddelen beslist wordt met een gekwalificeerde meerderheid van stemmen in de Raad.

Gemeenschappelijk Europees Defensiebeleid (GEDB)

Om inhoud te geven aan het Gemeenschappelijk Defensiebeleid moet ten volle gebruik worden gemaakt van de kans die de zg. 'Combined Joint Task Forces' (CJTF) bieden. Zij maken het mogelijk NAVO middelen tijdelijk en voor specifieke opdrachten o.a. aan de West Europese Unie (WEU) ter beschikking te stellen. Daar waar vroeger de NAVO defensiestructuur op nogal rigide wijze was opgebouwd teneinde het hoofd te bieden aan een massale aanval uit het Oosten, heeft deze dreiging nu plaats gemaakt voor een reeks sterk uiteenlopende risico's. Massale en geconcentreerde troepenopstelling zal grotendeels moeten worden vervangen door mobiele en snel aanpasbare task forces. De concrete invulling van CJTF betekent een niet onbelangrijke test case voor het welslagen van de Europese defensie identiteit. Wij betreuren echter dat de onderhandelingen daaromtrent nog niet ver gevorderd zijn. Elk land zal de politieke moed moeten opbrengen dit gemeenschappelijk overleg zo snel mogelijk en uiterlijk tegen het einde van dit jaar te doen slagen.

Het Gemeenschappelijk Defensiebeleid is (in aanleg) opgenomen in het Verdrag van Maastricht, dat bepaalt dat de Europese Unie de WEU verzoekt de besluiten en maatregelen van de Unie met militaire implicaties uit te werken en uit te voeren. Deze logica moet worden doorgezet, te meer daar ik geen voorstander ben van de verdere ontwikkeling van de WEU tot een volwaardige Europese structuur naast de Europese Unie. Aldus moet de WEU bij de Gemeenschappelijke Optredens van de Unie betrokken kunnen worden en moet communautaire financiering van aldus besliste WEU operaties mogelijk zijn. Op administratief vlak zouden de Secretariaten van het GBVB en de WEU intensiever kunnen samenwerken, terwijl een eventuele fusie zelfs op termijn niet moet worden uitgesloten. Voorts lijkt mij de deelneming van de secretaris generaal van de WEU aan het GBVB overleg bijzonder wenselijk. Ook moet gestreefd worden naar de zg. harmonisatie van de voorzitterschappen, d.w.z. de gelijktijdige uitoefening van EU en WEU voorzitterschappen door eenzelfde land.

Deze vormen van toenadering tussen EU en WEU betekenen niet dat aan de nationale soevereiniteit van de lidstaten op defensie terrein en het daarmee samengaan unanimitieitsbeginsel getornd wordt. Het betekent al evenmin dat elke lidstaat verplicht troepen zou moeten leveren voor gemeenschappelijke WEU operaties, die steeds op basis van vrijwilligheid bemand zullen moeten worden.

Derde Pijler (Binnenlandse Zaken, Justitie)

Mijn pleidooi voor een steeds grotere communautarisering van de tweede pijler geldt nog meer voor de derde pijler. Deze heeft betrekking op het burgerschap, op aspecten van maatschappelijke veiligheid en vrij verkeer van personen of ongehinderde overschrijding van grenzen die van belang zijn voor onze burgers. Deze elementen spreken ons allen veel meer aan dan de harmonisatie van de normen voor drukvaten (hoe noodzakelijk die ook mag zijn voor de interne markt) of de vraag of de humanitaire vluchten naar Somalië uit de Gemeenschapsbegroting of door nationale bijdragen worden gefinancierd.

Dit beleid van samenwerking inzake Justitie en Binnenlandse Zaken tast nog te voorzichtig het potentieel van verhoogde samenwerking af. Het belang en de urgentie van de te behandelen problemen vergen nochtans snelheid, doeltreffendheid, nauwe samenwerking en democratische institutionele omkadering. Het is dan ook betreurenswaardig dat problemen inzake vorm en bevoegdheden, die hoofdzakelijk ideologische tegenstellingen verbergen, het opstarten van een werkelijke samenwerking vertragen.

Op korte termijn is nochtans vooruitgang mogelijk inzake Europol, met institutionele voorzieningen die de goede werking van de Gemeenschap gedurende veertig jaar hebben verzekerd, en ook inzake asiel en immigratie op basis van artikel 100/C van het Verdrag.

Ik herhaal mijn pleidooi voor de volledige uitvoering van het Verdrag van Maastricht, voor een probleemloze uitoefening van de Commissiebevoegdheden, voor een pragmatische versterking van het Raadssecretariaat en voor een injectie van de beproefde werkmethode op basis van gekwalificeerde meerderheid. Ik wil dit pleidooi kracht bijzetten met de bedenking dat het uitermate belangrijk is dat deze derde pijler op bevredigende wijze functioneert, ook na de volgende uitbreiding. We moeten ons inderdaad geen rad voor de ogen houden: de ontwikkeling van de criminaliteit in sommige van de landen die willen toetreden kan heel wat problemen opleveren. We moeten er derhalve voor zorgen dat we de komende jaren in deze derde pijler een kritische massa van 'acquis communautaire' opbouwen.

Differentiëring

Zoals gezegd zal er op de IGC voor geijverd moeten worden dat kwalitatieve stappen worden gezet om de verdieping en de integratiedynamiek zo veel mogelijk te waarborgen. Ligt het evenwel voor de hand dat we allen binnen hetzelfde kader, met dezelfde intensiteit en in hetzelfde ritme deze onderneming zullen voortzetten? Het Schengen akkoord is een voorbeeld van een samenwerkingsverband dat buiten het Verdrag ontstond en zich ontwikkelt rond een beperkt aantal lidstaten op louter intergouvernementele basis. Het EMU akkoord kwam daarentegen binnen het Verdrag van Maastricht en dus binnen de huidige institutionele structuur tot stand, maar huldigt een gedifferentieerde aanpak. De methode voorziet wel in een aantal nuttige fundamentele regels om te voorkomen dat deze differentiatie een instrument voor desintegratie of

ontrafeling wordt. Zij maakt het immers mogelijk dat de partners uiteindelijk op dezelfde lijn komen te zitten, zij het in een verschillend tempo.

Deze differentiëringmethode is in de eerste plaats een 'solution of the last resort', een laatste redmiddel, waarnaar men grijpt wanneer sommige lidstaten niet willen of kunnen deelnemen. Het kan geen doel op zich zelf zijn.

Voorts is het zeer belangrijk dat inhaalmogelijkheden duidelijk worden ingebouwd. Differentiëring mag geen afstotingsmechanisme worden; zij zou, integendeel, een aantrekkingseffect moeten veroorzaken. Het komt er, met andere woorden, vooral op aan dat, enerzijds, die landen die de beweging niet kunnen of willen volgen, het proces niet kunnen belemmeren of tegenhouden en dat, anderzijds, zij die een voorttrekkersrol op zich nemen, de anderen niet afstoten.

Om al deze redenen ware het wenselijk de sleutel van de motor die de verschillende snelheden moet aandrijven, aan de Commissie te geven; indien de Commissie een gedifferentieerde aanpak voorstelt, kan zulks bij gekwalificeerde meerderheid gebeuren.

De differentiëring zal leiden tot het ontstaan van verscheidene sectorgebonden kopgroepjes. Een aantal landen zal de ambitie koesteren tot *alle* kopgroepen te behoren en alzo een feitelijke kleine kerngroep, een 'noyau dur' te vormen. De idee wordt weleens geopperd een systeem te ontwikkelen dat aan deze kern een formeel juridisch statuut toekent, zijn essentiële beleidsdomeinen aanwijst (monetair beleid, buitenlands beleid, defensie, politie, enz.) en in institutionele controle en armslag voorziet, die gestoeld zijn op een communautaire of quasi communautaire methode. Een dergelijk voorstel voor een 'Kern Europa' verdient ongetwijfeld aandacht. Bij de beoordeling ervan zal men evenwel rekening moeten houden met het risico dat een wig gedreven zou worden tussen de kerngroep en de andere lidstaten, waardoor zich eerder afstotingsverschijnselen dan aantrekkingseffecten zullen ontwikkelen.

De gedifferentieerde aanpak met verschillende snelheden kan een antwoord bieden op de problematiek van de toekomstige uitbreiding, die sterk zal verschillen van de vorige uitbreidingen. Die werden steeds verricht op basis van de aanvaarding, door de nieuwe leden, van het gehele 'acquis communautaire' in het bestaande institutionele kader. Dit zal zeker niet het geval kunnen zijn voor de nieuwe kandidaten uit Midden en Oost Europa. We worden hier voor een niet te onderschatten dilemma geplaatst. Enerzijds is het niet mogelijk het bestaande 'acquis' zomaar blindelings te extrapoleren naar Oost Europa, aangezien zulks o.a. tot verdubbeling van de landbouw en structuuruitgaven zou leiden. Maar anderzijds dreigt een aanpassing van het 'acquis' snel tot verwatering en verzwakking te leiden, hetgeen we immers ten stelligste willen vermijden.

Teneinde deze moeilijkheid te overbruggen, kan de traditionele aanpak van de aanduiding van een vaste en uiterste datum waarop de aanpassing aan het 'acquis' gerealiseerd moet worden, vervangen worden door drempels die beantwoorden aan een aantal algemene, objectieve en duidelijke voorwaarden en criteria. Zo moeten de kandidaat landen precies weten aan welke normen en doelstellingen zij zich te houden hebben en kunnen zij ieder afzonderlijk tempo en ritme bepalen waarmee ze de nodige hervormingen en aanpassingen zullen doorvoeren.

Tot slot

De Intergouvernementele Conferentie wacht een zware opdracht. Het staat vast dat de Europese Unie zich binnen afzienbare tijd opnieuw zal uitbreiden. Het is minder vanzelfsprekend, al is het onze vurige wens, dat de instellingen van de Unie receptief genoeg zullen zijn en bij uitbreiding de nodige spankracht zullen vertonen om de doelstellingen van de Unie te blijven waarmaken en de nieuwe uitdagingen van onze tijd op doeltreffende wijze aan te pakken. In dit artikel heb ik enkele gedachtelijnen willen aanstippen die moeten leiden tot een verdieping van de integratie. Maar waarom hechten wij hier zozeer aan de versterking van het integratieproces? Omdat wij geloven in een maatschappijmodel dat de bevolking aanspreekt en beantwoordt aan breed verspreide verwachtingen.

Gewezen Commissievoorzitter Jacques Delors zei vaak: 'On ne tombe pas amoureux d'un grand marché.' Het project dat we nastreven moet de beperkingen van de neo liberale economie te boven gaan. Ik trek hier noch de vrije markt in twijfel noch de dereguleringsgolf die de recente evolutie van alle westerse economieën kenmerkt, noch de noodzaak om de concurrentiekracht van onze bedrijven te verzekeren. Het is evenwel duidelijk dat de markt niet alle problemen van onze maatschappij kan regelen. Zij verzekert geen duurzame bescherming van het milieu, evenmin het minimum aan sociale rechtvaardigheid dat nodig is voor de stabiliteit en de ontwikkeling van onze maatschappij. De zuivere toepassing van de marktwetten op culturele producten zou de diversiteit van onze culturen in gevaar brengen. Deze en nog andere tekortkomingen zijn een bron van zorg in heel Europa, en zeker in België.

Om een remedie te bieden tegen de tekortkomingen van de vrije markt, maar ook om te beantwoorden aan de verzuchtingen van een stabiele en veilige samenleving, moeten wij kunnen beschikken over een sterk, efficiënt en coherent Europa: ofwel omdat de problemen slechts kunnen worden aangepakt op continentale schaal, en dan moeten er op dat niveau beslissingen kunnen worden genomen, ofwel omdat zij mondiale oplossingen moeten krijgen, en dan moet Europa voldoende solidair zijn om zijn stem te laten horen en zijn belangen te verdedigen.

De publieke opinie zal zich achter onze inspanningen scharen naarmate het Europees project geloofwaardig, zichtbaar en begrijpelijk is. De bevolking moet zich kunnen vereenzelvigen met een Europese ambitie en zich betrokken voelen bij de ontwikkeling ervan. Daarom vind ik het van het grootste belang dat het parlement, de sociale partners, de civiele maatschappij ten volle worden geraadpleegd voor en tijdens het onderhandelingsproces en dat dus bijzondere inspanningen worden gedaan om een adequate voorlichting te verzekeren. Hun inbreng en motivatie voor een sterk Europa zullen onze argumenten kracht en geloofwaardigheid bijzetten. De vervreemdingstendensen die zich her en der voordeden rond het Verdrag van Maastricht en rond de complexiteit van de Europese instellingen, zullen zodoende worden omgebogen tot wat ik, om Delors te parafraseren, zou willen noemen: een nieuwe verliefdheid op Europa.

Jean Luc Dehaene is (demişionair) minister president van België. Dit artikel vormt een bewerking van zijn toespraak op 22 maart jl. op her Europa College te Brugge.